

Twentse Post

MAANDBLAD VOOR CULTUUR EN GESCHIEDENIS

BEELDENDEN KUNST, STREEKTAAL, NAAM- EN VOLKSKUNDE

nr. 5

1974

13^e jrg.

„het Mekkelenbergmeertje” tussen Almelo en Albergen: „vuilstortplaats”

geen enkele instantie kan het aannemersbedrijf (achtergrond) tegenhouden.

het mooie meertje wordt door zandstort herschapen in een kale vlakte.

MILIEUBEHEER IN TWENTE

'T MEKKELENBERGMEERTJE, een natuurlijk waterbekken tussen Almelo en Albergen, ingesloten door kleine stranden en fraaie bospartijen, tot voor kort een geliefd open water waar tal van Almeloërs en anderen gingen zwemmen of verpozing zochten, is thans herschapen in een troosteloze vuilstortplaats.

Een regelrechte aanslag op het natuurlijke milieu van de mens, waarvoor geen enkele gewichtige reden is aan te voeren. Gebrek aan industrieruimte speelt hier geen rol. Wel van invloed is hier een verouderd beeld ten aanzien van de reikwijdte van de menselijke verantwoordelijkheid.

Ter plaatse zwaait thans een aannemersbedrijf de scepter over een stuk natuurgebied, dat in privaatrechterlijke zin privé-eigendom is, maar in morele zin ons allen toebehoort. Met toestemming van de gemeente Tubbergen bouwde de onderneming aan de rand van het open water een grote bedrijfshal. Vervolgens ving men aan met het dempen van het meertje, teneinde een vlakte te scheppen voor opslag van materialen. En twintig are bos ging heimelijk voor de bijl. Rest slechts de schrale troost, dat de eigenaar — na bemoeienis van Staatsbosbeheer — heeft toegezegd voor herbepanting in de naaste omgeving te zullen zorgdragen, hetgeen eerst zal gebeuren als het meertje dicht is. Voor het overige toont iedere officiële instantie zich machteloos.

Gedeputeerde Staten van Overijssel zijn niet van plan maatregelen te nemen, die een eind maken aan de ongecontroleerde vuilstort in het Mekkelenbergmeertje, omdat — zoals het college in maart van dit jaar antwoordde op vragen van een der Statenleden — men daartoe geen bevoegdheid heeft. Bedoeld Statenlid sprak over „bijzondere grove aantasting van een gebied met een agrarische bestemming, dat bovendien van grote landschappelijke waarde voor de omgeving is.” Naar zijn informatie werden in het tijdvak tussen 17 september 1973 en februari '74 tot 30 containers vuil per dag in het meertje geleege.

Dit milieuschandaal in de gemeente Tubbergen volgt op dat van de zogenaamde Teerput in

Vasse, waar gedurende veertien jaar per bulktransport vele tonnen teerafval werden gestort in een 8 tot 10 meter diepe zandafgraving temidden van een fraai bosgebied. De zwavelzuren in deze zwarte brei drongen na verloop van tijd door tot in het grondwater, tengevolge waarvan duizenden dennen en berken in de omgeving afstierven. Het teerafval was afkomstig van een raffinaderij in Haarlem.

Eind maart 1972 kwam onder druk van de publieke opinie een einde aan de teerstort in Vasse, maar de gevolgen zijn nog lang niet uitgewerkt. De lucht rond de put is nog steeds verpest. En burgemeester Schepers van Tubbergen stelde vast: „Daar groeit nooit een sprietje meer.”

Het Rijk, dat destijds toestemming gaf voor de teerstort, wil thans geen cent betalen om de put in Vasse, die 'n halve hectare groot is, van een afdekking te voorzien. Gedeputeerde Staten zullen Provinciale Staten nu voor-

LANDSCHAP

stellen, een krediet van f 200.000 beschikbaar te stellen voor het afdekken van de teerput met een laag kalkslit, een afvalproduct van acetyleen, dat de nu nog vrijkomende zwavelzuur en zwaveldioxyde kan neutraliseren. Door een speciale werkgroep is vastgesteld, dat dit de meest afdoende en ook de goedkoopste oplossing zal zijn.

Tegen vernielingen op kleinere schaal aan het landschap toegebracht, worden strenge maatregelen genomen. Zo veroordeelde de Almeloëse kantonrechter op 25 mei jl. een 62-jarige landbouwer wegens overtreding van de kapverordening tot een boete van f 1000.—, waarvan de helft voorwaardelijk, conform de eis van de officier van justitie. De landbouwer had een houtwal geslecht rond zijn weiland op het Mander Veld.

De officier hoopte met zijn eis „aan iedereen duidelijk te maken dat het op deze manier afgelopen moet zijn.”

Het ware te wensen dat deze woorden ook tot de grote vernielers van het landschap konden worden gericht.

- VOORSPEL TOT DE 80-JARIGE OORLOG -

VERVOLG KRONIEK VAN GOOR

RIDDERSCHAP EN STEDEN BEDUCHT VOOR 'NIJIGHEITEN'

TOEN ROOMS KEIZER KAREL V — die in 1528 de Utrechtse bisschop opvolgde als landsheer van Overijssel en voorts de Geldersen uit dit gewest verdreef — het besluit had genomen om de regering en waardigheden in zijn erflanden over te dragen aan zijn zoon Filips II, nodigde hij Ridderschap en Steden van Overijssel elk afzonderlijk uit om de 18e oktober 1555 aanwezig te zijn in Brussel.

Ridderschap en Steden van Overijssel, *'ongewoontlick te sijn, ridderschap en steden ellick apert te verschrijven als sijn genade gedaen'* had, en bij *'sulx een nuwigheit altijd plegen samen te komen'*, lieten de keizer weten, dat het tegen *'den olden gebruike'* was om *'hulde ende eedt te doen buiten slandes, datwelcke binnens landes behoort te geschieden'*.

De keizer accepteerde dit antwoord en wees op 25 okt. 1555 zijn stadhouder in Overijssel, Jan van Lingem, graaf van Arenberg, aan als gevolmachtigde, om zijne wege de hulde van Overijssel in ontvangst te nemen. Eind november d.a.v. liet ook Filips II aan Jan van Lingem weten, met deze beslissing akkoord te gaan, terwijl hij hem tevens continueerde bij zijn stadhouderschap aldaar.

Ridderschap en Steden hadden de stadhouder echter reeds bij voorbaat meegedeeld, niet tot hulding van een nieuwe landsheer te zullen overgaan alvorens opheldering was verkregen over de bevoegdheden van het college van cancelier en raden, waarvan het bestaan bleek uit de titel boven verschillende brieven die in Overijssel waren uitgegaan, luidende *'Die stadholder, canceler ende raden K. Mt. in Overijssel, Drente unde Linghen.'*

Nadat een gezantschap uit Overijssel in Brussel van koning Filips schriftelijk de verzekering had gekregen, dat hij cancelier en raden in Overijssel geen *'nuwe commissie'* (opdracht) zou geven, alvorens een gezamenlijk akkoord zou zijn bereikt over de bevoegdheden van dit college, hebben Ridderschap en Steden op 16 dec. 1556 te Deventer de eed afgelegd en de nieuwe landsheer gehuldigd.

Het verzet tegen de invoering van nieuwigheden richtte zich behalve tegen de instelling van het college van Cancelier en Raden ook tegen de kerkelijke herindeling van 1559, door Filips II bij de paus bewerkstelligd, waarbij Utrecht een aartsbisdom werd met daaronder Leeuwarden, Groningen, Deventer, Haarlem en Middelburg als bisdommen.

Op een bijeenkomst van gedeputeerden van de steden Deventer, Kampen en Zwolle, gehouden 17 jan. 1562 te Deventer, werd mede over de nieuwe bisschoppen gesproken, *'ende hebben de sake anders niet kunnen verstaen, dan dat dese nye bisschoppen niet anders dan kettermeesters ende inquisiteurs waren, ende die lantschap van Overijssel seer schadelick solden wesen in hare privilegien. Ende hebben sich erenstlick mit malckanderen op de saecke besproken, gesloten ende malckanderen belooft, ende insonderheit d[ie] van Deventer — alsoo de bisschop sijn sitt aldaer solde hebben — dat sij mit malckanderen daertoe wolden sien ende behinderen, dat hij niet in dat besit solde komen. Ook hebben den 28. Juny int selve jaer ridderschap en steden van Overijssel eenen lantdag binnen Deventer gehouden, alwaer veele van de nuwe bisschoppen worde gesproken, woe alsulcke instelling van een nien bisschop tegen hare hebbende privilegien ende gewoonten was, ende tegens den tractaet: ende die ridderschap en steden sijn mit malckanderen overkomen ende onderlinge belooft, dat sij dat selve te tijde wolden wederstaen ende malckanderen daer trouwlick in helpen.'*

De grote zorg voor *'hare privilegien en welheergebrachte gewoonten'* blijkt ook uit de verontwaardiging, die volgde op de klacht, ingebracht door de gezanten van *'dat capittel van S. Ma-*

rien tot Utrecht' tijdens een bijeenkomst van de gedeputeerden van Deventer, Kampen en Zwolle in *'dat clooster Windesheim'* op 27 jan. 1563:

'hoe dat haer meijer-luden in Twente, tegens recht ende den olden gebruijk, van canceler ende raden worden beswaert mit holt te voeren uit de Twente, hent op Con. Maits. blockhuijs [tot Geelmuden;]' (de vesting te Genemuiden)].

Dit voorval bleek ter vergadering niet alleen te staan. De gezanten van de steden besloten Ridderschap en Steden samen te roepen voor een bespreking, die plaats vond op 1 april 1563 te Deventer. Hier kwam men overeen, een gezantschap naar Brussel te zenden, waarin voor Twente was opgenomen de edelman Adolph van Twickelo.

Aan het Hof te Brussel kregen de gezanten te horen, dat kanselier en raden tot geen ander doel waren aangenomen, dan om de ingezetenen en officieren van Overijssel zonder kosten bij te staan wanneer de stadhouder in het buitenland vertoefde.

Ook de oude privileges werden ter sprake gebracht, hoe dat elke bevolkingsgroep in het land van Overijssel zijn eigen richter had en de ambtslieden en steden in de rechtspraak hun eigen plaats innamen, zodat zelfs de stadhouder in justitiële zaken weinig in te brengen had. Waarop de stadhouder van Overijssel, die bij het onderhoud aanwezig was, opmerkte: *'dat is gewisse waer: ick mach in de landen niemant vangen ofte angripen laten.'* Welke opmerking bij de eveneens aanwezige raadsheer Cobel de uitroep ontlokte: *'wat duvels privilegien sijn dat?'*

Angstvallige bezorgdheid voor de eigen voorrechten en grote beduchtheid voor het verlies van invloed, bepalen het doen en laten van de adel en de stedelijke overheden in dit gewest.

In 1565 overleed de proost van Deventer, Rev. Dom. Voorthuisen. De stadhouder van Overijssel, Jan van Lingem, gaf daarop aan de drosten van Salland en IJsselmuiden het bevel, om beslag te leggen op alle renten en goederen, die tot de proosdij van Deventer behoorden, aangezien:

'dat des conincks wille ende bevel was ende dat uit kracht des Paus bulle deselve proostije tot dat bisdom van Deventer te leggen ende daarmede te incorporeren.'

Onmiddellijk stelden Ridderschap en Steden daarop een landdag vast binnen Deventer om deze zaak te bespreken. Ook de gezanten van de St. Lebuïnuskerk te Deventer waren ter vergadering aanwezig. Op de vraag van R. & S. aan deze kerkelijke gezanten, of zij hun goederen in het bezit wilden stellen van een nieuwe bisschop, die in Deventer zou zetelen, antwoordden de afgevaardigden *'geen nuwigheit te willen beginnen.'* De afkeer van de politieke inmenging der Habsburgers (Karel V en Filips II) in het leven van de kerk was dus algemeen.

Men besloot, dat Deventer enkele gezanten zou zenden naar Zutphen om te vernemen, hoe de Geldersen dachten over deze zaak. Kampen en Zwolle zonden de hare naar Beijlen, om de mening van de Drenten en Groningers te horen. De laatsten gaven bij monde van hun pensionaris te kennen, dat de stad Groningen niet genegen was enige nieuwe bisschoppen aan te nemen. En in Gelderland nam men hetzelfde standpunt in.

Op 15 okt. 1565 kwam men andermaal in Deventer bijeen. Alvorens een officieel standpunt te bepalen, wenste men dat ook deken en kapittel een officiële verklaring zouden afleggen. *'Nae genomen beraet heeft dat capittel den deken Doijs mit noch 4 andere canoniken op dat raethuis bij ridderschap en steden gesonden, waer (—) de deken dudelick gesacht, dat de canoniken ende capittel tot wederstant des nien bisschops alle wederstant, soo veel haer ummer mogelicke was, wolden doen ende gene introductie te laten geschieden sonder daervan in tijds ridderschap en steden an te schrijven.'*

Ondanks de daarop uitgezonden brief van R. & S. aan de stadhouder, gedateerd 15 okt. 1565 en bevattende het verzoek om voornoemd beslag op te heffen, beval de hertogin van Parma — door Filips II, die in Spanje ging wonen, aangesteld als landvoogdes — begin 1566 aan Johan van Bruwesse, kanunnik van Utrecht, de goederen van de proosdij te Deventer te gebruiken en te ontvangen ten gunste van de nieuwe bisschop.

hengelo

BLOEMSIERKUNST
K. Hunia & Zn.
Tuindorpsstraat 38, Tel. 12751

COOP.
RAIFFEISENBANK
Parallelweg 15, Hengelo Tel. 10081
Bijkantoren: Oldenzstr. 168, Beukweg 81 en Oelerweg 28.

VERSTEEG's veearve
veur hoese en eearve
Sloetsweg 382
Hengelo (O.) — Tel. 12207

H. ter Braak
T.L.-VERLICHTING
40 & 20 watt compl. met lamp [15.75]
Bornsestraat 24 Tel. 16137

Automobiëlbedrijf
Van Laar
en
Feijten b.v.
Enschedeese str. 127 - Tel. 22966 - Hengelo
DAF

Voor elke reportage
Tuindorpsstraat 28 - Telefoon 14394
PRINS - HENGLO

Voor al uw
elektrische installaties
op elk gebied
**N.V. Electro
Techn. Bureau**
v/h Sterckel
KOEKOEKSWEG 49, HENGLO

Makelaarskantoor
ROTTINK N.V.

Deldenerstraat 36-38, Telefoon 13041, Hengelo (O.)
VASTE GOEDEREN ♦ ASSURANTIËN ♦ HYPOTHEKEN

H. J. Krakors
AANNEMERSBEDRIJF
Tel. Hengelo 12964
Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

Hannink
Timmerfabriek NV
Hengelo (O.) — Tel. 13701

Levering van:
kozijnen, ramen, deuren, trappen
enz. voor utiliteits- en woningbouw

• MEUBELN
• TAPIJTEN
• BEDDEN
PETRI
voor de moderne
woninginrichting
MARKTSTR. 15

VERLICHTING
v. Merksteijn
Burg. Jansenplein 35 Tel. 18556

BEHANG EN VERF
Fa. Wed. J. Walhof
Dorpsmatenstraat Hengelo

**Autosputinrichting
BEVELSBORG**
Ingericht met moderne AUTOSPUIT, en
MOFFELCABINE
BINNENHAVEN 68 TEL. 14432

VOLKSWAGEN
Onderhoud · Service · Verkoop
▼
AUTO-
BEDRIJF **HUISKES BV**
Deldenerstr. 134 Hengelo

MORSINK
SOLASPECIALZAAK
Weemenstr. 6, Tel. 17832 Hengelo

SINDS 1845:
Van Wezel
Transport — Montage
Kraanverhuur
Tel. Hengelo 19541
Tel. Amersfoort 11333
'Wiej veurt van allens'

SPAR

HET SPEELGOEDPALEIS
Teutelink
Enschedeese str. 22, Hengelo

een abonnement op
dit blad kost f 7.50
per jaar

Het kapittel van Deventer bezweek onder de druk van de omstandigheden en stelde Bruwesse vanwege de nieuwe bisschop in het bezit van de proosdij. R. & S. van Overijssel hielden echter voet bij stuk en schreven op 30 maart 1566 een brief aan de hertogin van Parma met het dringende verzoek, „dat se bij haer olde privilegien ende gewoonten mochten blijven ende van de instellinge eenes nijen bisschops gantslick verlaten worden etc.” Ook schreven zij aan de stadhouder van Overijssel een brief met de bede, „dat hij voor haer bij de hartoginne van Parma wilde verbidden, daermit sij den ongewoontlicken nijen bisschop mochten verlaten worden etc. in dato als boven;” [363].

'DE OLDE GEBRUIKEN' EN 'DIE NIJE PREDICATIE'

Kennelijk om op het belang van de kerkelijke herindeling te wijzen, die paste in de strijd om het behoud van de geloofseenheid [zie daarvoor ook onder voetnoot 364 in dit nummer TP] riep de stadhouder van Overijssel de drosten van Salland, Vollenhove en IJsselmuiden, evenals de gedeputeerden van de steden Deventer, Kampen en Zwolle bijeen in het huis van de rentmeester van Salland, Egbert van Ensse, en berichtte bij monde van mr. Hendrick van Tijl, raadsheer van de koning in Overijssel „wat tweespalt int gelove ende wat vergaderinge daeromme in Brabant was.” Een duidelijke waarschuwing tegen 'de nije predicanen', die 'oock int lant van Overijssel omtrent Swolle ende Deventer sijn gekomen ende hebben int velt gepredict.'

De 3de juli 1566 verschenen scherpe mandementen, „dat men die predicatie solde behinderen bij grote straffe an alle provinciale raden ende den contraventeurs (overtreders) verbiedende alle conventiculen (sektarische bijeenkomsten) der gereformeerde etc.”

Om de ongewenste predikatie tegen te gaan, besloten Schepenen en Raad van Deventer met haar gezworen gemeente toe te laten, dat men het Sacrament des Altaars onder beide gestalten binnenshuis mocht uitdelen aan wie dit begeerde. De Zwollenaren sloten zich bij deze maatregel aan. De magistraat van Kampen besloot met haar gezworen gemeente, „dat niemant van haer borgers sich in die nije predicatie solde begeven als bij arbitrale correctie na gelegenheit der saecken gestraft te worden; ende dat niemant van haer sich onderstaen solde enige kloosteren ofte kercken te schoffieren of en twee slaen als bij lijfsstraffe ende sulx hebben sij mit der klokke laten afluden.”

Op het eind van de maand augustus ao. 1566 riep de drost van Coevorden, Egbert van Ensse, zijn collega's in Twente, Salland, Vollenhove, IJsselmuiden en Hasselt alsmede de vertegenwoordigers van de Drie Steden binnen het convent van Windesheim bijeen en vermaande de aanwezigen namens de stadhouder van Overijssel „dat toch een ieder van haer goede toetsicht woude dragen, dat de gemeente in goede ordinantie mochte gehouden worden ende behinderen, dat de borgeren soo niet uit de steden in de platte landen liepen, om de predicatie te horen, nadien dat daeruit in de naburirlanden ongemack was gekomen.” De vertegenwoordigers van Deventer verhaalden daarop „wat zij daertoe gedaen hadden van dat uitdelen des sacraments etc., dan haer gemeente waer daermede niet versadigt, maer begeerden, dat de raet haer een kercke wolde indoen, omdat se daerin de seremonien na de Augsborgse confessie mochten gebruiken ende als haer dat vergunt worde, meenden sij haer borgeren wel in goede eendrachtigheid te holden.” [NB. De Augsborgse confessie (geloofsbelijdenis) werd op 25 juni 1530 op de Rijksdag te Augsburg door Melancthon, de eerste lutherse dogmaticus, aan de keizer aangeboden. De protestanten wilden met dit geschrift aantonen, dat zij zich niet van de ware kerk hadden afgescheiden. Luther heeft deze Confessie geprezen, maar betreurde, dat zij teveel aan de katholieke leer is tegemoet gekomen.] Ook Kampen gaf een verslag van de getroffen maatregelen en de stad Zwolle gaf als haar mening te kennen, dat zij zich wilde schikken naar datgene, wat ook Deventer zou worden toegestaan.

De voorgestelde oplossing van de tegenstellingen (het dulden van de gereformeerde religie naast de roomse) vond instemming bij de nieuwgezinde burgers in genoemde drie IJsselsteden. Op 4 sept. 1566 kwamen eerdergenoemde vertegenwoordigers opnieuw in het klooster Windesheim bijeen, met dien verstande, dat in plaats van de

drost van Twente nu Wolter van Heiden verscheen. Er werd besloten dat de Drie Steden gezamenlijk een brief zouden schrijven aan de hertogin van Parma en de stadhouder van Overijssel onder het zegel van de stad Deventer. In deze brief werd verzocht om

„in jeder stadt twee ofte ten minsten eene kercke te vergonnen, waerin dat woort Godes ende de heilige sacramenten, samt de andere ceremonien, na ordeninge der Augsborgse confessie, soo bij den heiligen Roomschen Rijkke toegelaten is, geleert ende uitgedeelt mochten worden.”

De brief naar de stadhouder werd niet verzonden, daar deze op 9 sept. 1566 persoonlijk Deventer bezocht. Een deputatie van de stad trok de andere dag naar diens verblijfplaats, de proosdij, en lichtte het schriftelijke verzoek mondeling toe.

Na de vertegenwoordigers te hebben aanhoord, antwoordde de stadhouder,

„dat hem seer leet was en niet verhoopt hadde, dat soodanige veranderinge van religie solde voorgenomen worden, ende stont te besorgen, vermits toelatinge der Augsborgse confessie, meer andere leringen volgen ende vele inconvenienten (sekten) daeruit ontstaen solden.”

Voorts bracht de stadhouder naar voren dat de Steden „altoes versocht hadden om bij haer privilegien ende olde gebruiken te blijven.” Ook hij huldigde dit standpunt, hetgeen hem meermalen had bewogen „sijn stadhoudersamt liever te willen verlaten, eer dat de coninck hem ietwat tegen de privilegien ende olde heerkomen der lantschap van Overijssel solde bevelen.” Des te meer bevreesde het hem, dat de Steden nu opeens, „om de veranderinge van de religie, wesende een grote nijgheit, anholden wolden.” Het leek hem niet geraten, een dergelijk verzoek aan de hertogin te doen, daar hij wel wist welk antwoord daarop zou komen. Temeer, omdat „de hertoginne ende de edelluden waren geaccordeert in effecte, dat men, nederleggende de wapenen, die predicanen voortan komen solden mogen, daer die angeheven waren ter tijt bij den coninck daer anders in versien solde worden;” (de tot dan toe geldende bepalingen waren slechts zolang van kracht, totdat daarin op andere wijze zou zijn voorzien). Maar men zou niet toestaan „de plonderinge der kercken, noch oock geen predicatie op andere plaetsen, dan daer, (waar) die alrede geschiet waren.” Tenslotte berichtte de stadhouder, dat 'de uitheemsche kooplieden tot Antwerpen' door middel van een verzoekschrift bij de hertogin hadden aangedrongen op toestemming tot uitoefening van de Augsborgse confessie, welk verzoekschrift aan de koning was overgezonden. Het verdiende aanbeveling, al deze punten nader te overwegen en gezamenlijk door te spreken.

De 13e september kwamen de gedeputeerden van de Drie Steden volgens afspraak bij de stadhouder in Zwolle bijeen om hem de uitslag te berichten van het interne beraad. Zij verhaalden hem in aanwezigheid van koning's raadslieden, dat uit de burgerij van Deventer opnieuw een verzoekschrift was aangeboden aan de raad van de stad en de gezworen gemeente, inhoudende de bede enige kerken beschikbaar te stellen om de eerdergenoemde geloofsbelijdenis te kunnen praktiseren. Voorts deelden de gedeputeerden mee, „dat daerneven vele volcks van het gemene popel in de Vrouwenkercke was vergadert geweest, willende de beelden ende altaren afwerpen ende an stucken slaen.” tenzij de raad van Deventer met haar gezworen gemeente ten spoedigste een instemmend antwoord zou geven. Om welke reden de raad had besloten en ook aangekondigd, de Vrouwenkerk tot dit doel te zullen inruimen, maar ook 'die olde gewoontlicke dienst' daar te zullen handhaven totdat daarin anders zou worden voorzien. En met het voorbehoud, dat de kerken niet geplunderd zouden worden en de gewoontlijke diensten niet zouden worden verstoord. De stadhouder antwoordde, er begrip voor te hebben, 'dat die van Deventer uit noot de veranderinge toegelaten hadden' en beloofde, deze bijzondere omstandigheid ter verontschuldiging aan te voeren bij de hertogin van Parma. Tevens zou hij laatstgenoemde berichten, dat de gevonden oplossing door de Overijsselaars als de beste werd gezien. Kampen en Zwolle waren nog niet tot inruiming overgegaan. „Die gerefor-

meerden binnen Swolle wolden mit aen eersten die Vrouwenkerke niet hebben, maer Michielskercke, de principale parochie van de stadt, om daer-in te preken haer religie.”

Op 19 september kwamen de gedeputeerden van de Drie Steden in 'Wijnssheim' (Windesheim) 'bij den anderen' om de situatie te bespreken. Er vond geen eensgezind gesprek plaats, daar 'op dese tijt soo van den adel als in de steden waren, die de Augsborgse confessie waren toegedaen'. Daarom besloot men een 'generalen lantdag' uit te schrijven, die op 26 september 'tot Nijerbrugge' werd gehouden en waar van de Ridderschap aanwezig waren: Eggert Ripperda, drost van Sallant, Jan Sloot, drost van Vollenho, Eusebius Bentinck, drost van IJssel-

[muden, heer Berent to Bever, commandeur tot

[Oetmarsem, alsmede: Direk van Voorst, Jan van den Boetseler, Jan van Laer, Hendrick Mulert, Geert van Laer, Erenst Mulert, Henrick van Laer, Jan Mulert, Boldewijn Hagen, Jan van Haersolte, Roelf van Oostwolde, Wolter van der Heide, Roelf van Langen, Jan van Rechteren, Adolph van Rutenberg, Bartolt Sloot, Robert van Ittersum, Goossen van Coeverden, Wolter van Coeverden, Raesvelt de soone des drosten van Twente, Jan van Echten, die twee broeders van Keppel, Bake ende noch enige anderen.

„Soo nu dese saecke wijtlopig worde gedisputeert, hebben dille van die ridderschap geseget, dat het wel nodig ende goet waer, dat de Augsborgse confessie mochte toegelaten worden ende soo sulx niet toegelaten worde, wisten sij niet woe anders de saecke solde konnen geholpen worden.”

Gezamenlijk besloot men dienovereenkomstig een verzoekschrift te zenden naar de hertogin van Parma. Doch 'de commandeur van Oetmarsem' (het hoofd van de geestelijke ridderorde in het Duitse Huis aldaar) begeerde van ridderschap en steden van Overijssel, dat men hem 'mit de besegeling ofte onderteekeninge niet wolde belasten, soe 't mit sijn persoon een andere gestatenisse hadde. Waarmee deze geestelijke leider uit Oost-Twente, behorend tot de hoogste stand der edelen en als zodanig in het college van de Overijsselse Ridderschap vertegenwoordigd, zich onverbreekelijk verbonden verklaarde met de Moederkerk.

'Omme te verhinderen de plonderinge van de kercken ende cloosteren', sprak men af, 'dat de drosten een ieder in sijn bevolen ampt de vijerden man solde bestellen, dat die altijt solden gereet wesen op den kloekenslag, wanneer sich mochte begeven, dat enige cloosteren, kercken of huijsluden mochten plonderen, om deselve te vervolgen ende in hechten te bestellen. Ende noch solden de drosten an de naeste stadt, daer sulx mochte geboren, hetselve te kennen geven, d[i]e haer ettelicke paerden te hulpe solden senden. Daer beneven wolden d[i]e van de ridderschap elck na sijn gelegenheit haer beste doen, dat deselve geweldenaers gestraft ende de plonderinge verhindert mochte worden. Ditselve hebben sij haren stadholder overgeschreven insgelijcks, dat hij haer wolde verbidden, dat sij kercken mochten hebben van de Augsborgse confessie, soewel op het platte land als in de steden etc.'

De stadhouder van Overijssel, Jan van Lingen voornoemd, hield de verzending van de brief naar de hertogin tegen, daar hij hierover eerst met ridderschap en steden wilde discussiëren, hetgeen geschiedde op 8 okt. 1566 te Hasselt. „Ick kan wel spoeren, wel sulx hebben te wege gebracht ende den brief gedict, ende solde deselve bijn name wel weten te noemen ende konde deselve wel mit een natte vinger afgaen,” aldus sprak de stadhouder zijn afkeuring uit over genoemde brief.

„Ende de van Deventer solden wel overleggen datgene, dat se hadden angevangen ende mochten wel daer voorsien, dat se niet allene haer, maer oock de andere steden ende gantse lantschap in last ende lijden brochten.”

De discussie werd op 14 okt. ter zelfder plaatse voortgezet, waar de stadhouder meedeelde, de brief aan de hertogin nog steeds te hebben achtergehouden, „want men niet allene des conincks overkompst, maer oock een goede ordinantie in de religie in korts verwachtede waer. Wat dan andere landen des conings vergunt worden,

hetselve solde oock den van Overijssel geboren.” Waarop R. & S. antwoordden, genegen te zijn „sich toe holden ende te dragen als goetwillige onder-saten.”

Toen kort daarna de Vrouwekerk te Zwolle gewelddadig werd ingenomen, zodat een predikant daar kon prediken en de gereformeerde religie uitoefenen, riep een vertoornde stadhouder R. & S. op 28 dec. 1566 te Zwolle bijeen. Daar herinnerde hij zijn gehoor aan de gemaakte afspraak, 'mits (bovendien) verhalende, wat commotie (opshudding) binnen Swolle int openen van de Vrouwenkercke was geschiet ende dat haer predikant, die een dief ende doodtslager was, ende soo men niet gesint ware die rebellien te straffen, waertoe hij rutenen ende knechten hadde angenommen, wolde hij vandaer scheijden.’ Waarop R. & S. een onderdanig akkoord sloten.

In februari van het jaar 1567 berichtte de hertogin van Parma namens koning Filips II aan elk der Drie Steden 'dat men daer anders geen religie als de olde catholijcke solde exerceren.' Hierop hielden de afgevaardigden van Overijssel wederom een bijeenkomst 'int convent van Windesheim', waar de gedeputeerden van Kampen en Zwolle er bij Deventer op aandrongen de zaak zodanig aan te pakken, 'dat niet dat gantse lant van Overijssel mit de andere steden in last en lijden mochten komen. Die van Twente hadden oock an die van Deventer geschreven, dat sij in bedenken wolden nemen in wat schade de lantschap van Overijssel doir de veranderinge mochte komen.' Onder druk van deze beden en afgeschrikt door de vervolging, die de hertogin elders in de erflanden tegen de overtreders liet instellen, verzocht Deventer aan de steden Kampen en Zwolle om gezamenlijk bij de stadhouder aan te dringen op clementie, hetgeen gebeurde op 28 april 1567 te Vollenhove.

„Opten 5 Maj waren in een schip vele Geusen op de Zuderzee, waeronder twee heren van Batenburg ende meer edelluden waren, welcke van des graven van Arensbergs krijgsluden bij Harlingen gevangen waren ende binn Harlingen gebracht worden. (—) Onder welcke geusen oock Harmen Galama en Sjoert Beima, Vriessche edelen, mede waeren ende hadden vele geredes, dat se uit kercken ende cloosteren gerooft hadden bij sich.”

Inzake het voormelde verzoek om clementie, sloot de gemene ridderschap zich op 21 mei 1567 te Zwolle bij de Drie Steden aan. Gezamenlijk zonden R. & S. enkele gezanten met een schriftelijke instructie naar de stadhouder, die in Friesland verbleef, en voerden ter verontschuldiging van de plaatsgevoonden kerkinruiming door Deventer aan, dat dit niet was geschied „bij den voors. ingesetenen van der stadt, dan vele meer bij den vreemden, soo kooplieden, schippers, beijtelers ende andere uitheemschen, die welcke — overmits de in der tijt de vrije merkte (markt) aldaer was — sich in groten getale sich in de kercke gevoegt hadden.”

Het bedoelde onderhoud vond plaats op 26 mei 1567 in 'het blockhuis tot Harlingen', waar de roofofbuit van de heren van Batenburg en de andere geuzen — 'vele kostelicke tapeten ende andere ornamenten' — op een lange tafel lag uitgesteld.

De stadhouder gaf de afgevaardigden ten antwoord, niet te weten 'bij wat voegen ende manieren hij de stadt Deventer bij den coninck ende de hartoginne verbidde solde. (—) Want gij brengen ons die Spanjaerts int lant.' En 'als wij se nu hebben, woe sulen wij se weder quijt worden.'

De Hertogin van Parma legde in 1567 haar waardigheid van landvoogdes neer en werd opgevolgd door Alva. Bij de komst van Alva in 1567 onttrok de stadhouder van Holland, Willem van Oranje, zich aan zijn ambt en verhuisde naar de Dillenburg. Van daaruit begon hij de opstand tegen zijn landshoer, koning Filips II. De 80-jarige oorlog lag voor de deur; [365].

VOETNOTEN

[363] W. Nagge, *Historie van Overijssel* (1909) dl. II, blz. 247 t/m 272 en 289 t/m 295.

[364] De 'Lutherije' kreeg in 1532 te Zwolle bekendheid; [v.d. Aa, Geogr. Wrdb.]. Van godsdienstige beroeringen horen we voor het eerst in 1534; (Herdopers Zwolle); [Nagge, II, 145]. [365] id. vtn. 363, blz. 298 t/m 334.

WEGWIJZER

enschede

Fijnhout- en Triplexhandel
Fa. W. LANGE
Speelbergsweg 37, Tel. 4538
levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
zachtbaard, Vlas- en spaanplaat enz.

Motor defect?
naar **JULO**
direct !!!
Pyramontstraat 15-19
ENSCHÉDE

A.v.d. Leest Radio
Enschede Televisie
Radio onderdelen - Electrotechnische artikelen
Erkend reparateur en Installateur
OLDENZAALSESTRAAT 39 — TEL. 10688

voor heren- kleding | het beste bij **Besters**

dr. G. Bartelink:
geb. 29.50
UIT TWENTE'S VERLEDEN
een bundeling historische studies
boeiend en afwisselend
Bij de boekhandel en bij
uitg. WITKAM enschede
de klomp 22 - tel. 12773

Machinefabriek ARENS & Zn
tandwielen
Perikweg 52

FOTO **GOBO** FILM
Van Loenshof 10 Tel. 15271
Filiaal: Ollemolensingel 37 Tel. 16118

N.V. Aanneming-Mij. vh.
H. W. TE PAS
Enschede
Burgerlijke en Utiliteitsbouw
Gewapend Betonbouw
Grond- Water- en Wegenbouw

GENTLEROY
VOOR
VRIJETIJD-
KLEDING

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN
GEBR. VAN HEK N.V. ENSCHÉDE.

oldenzaal

Voor
een deskundig uitgewerkte
C.V.-installatie
E. HEIDEMANN & Zn
Boterstraat 13-15, tel. 2077
Eekboerstr. 71, tel. 2708; b.g.g. 2349
OLDENZAAL

LIJNDIENSTEN
Oldenzaal - Denekamp - Grens - Nordhorn
MODERNE TOURINGCARS
Uitgebreid reizenprogramma

Natuursteenbedrijf L. Onclin BV
Schuttersveldstr. 10, Tel. 05410/4743, Oldenzaal
Specialiteit in Openhaarden, Hallen,
Vensterbanken, Grafwerken etcetera.

**de zaak met meer
dan 150 toonkamers**

SIERS'
Aannemer van kabel-, gas- en waterleidingwerken
Tevens montage en lassen van kabels en leidingen

BUIZEN- EN KABELLEGBEDRIJF N.V.
OLDENZAAL

Antoon Hutten
VOOR DE LOOP
EN DE SLOOP
Van Opel, Ford en VW
alle onderdelen
Denekamperstr. 9, Tel. 2863
Sloperij Ootmarsumsestraat

ERRES TELEVISIE **PHILIPS**
Ben Lansink Oldenzaal
Grotestr. 20 Tel. 2981

ADVERTEREN IS ETALEREN

COOP, ZUIVELFABRIEK
De Eendracht
ROSSUM
Het beste adres voor alle zuivelprodukten

GESCHENKBON

G. morselt p.
Zoveel schitterende geschenken...
En evenzoveel verschillende smaken.
Geef een geschenkbon.
Blij met een geschenkbon
G. Morselt

voor keukens
Oldenzaalse Bouwmaterialen-
handel B.V.

VéGé
voor u levensmiddelen
guller met zegels.. guller met guldens
Op VéGé-artikelen steeds
10 % kort. in geldzegels

DIVERSE PLAATSEN

C.L.V. LANDBOUWERSBELANG
Haaksbergen
C.L.O.-mengvoeders
Ruwvoeders
Brandstoffen

„de kop'ren smorre"
Twents ethoes in Maarkel
an de grote weg van Hengel naar Doamter
(Twentse specialiteiten)

Elke gemotoriseerde weg-
gebruiker tankt bij voorkeur
vloeibare brandstof bij:
„Total-Bornerbroek"
omdat hij dan
► zuinig en voordelig rijdt
► met soepel lopende motor
► die het volle vermogen behoudt

Rabobank
MARKELO
de bank waar U 't beste zit

HOTEL HAARHUIS
ZENDEREN
IN 'T HERTE VAN TWENTE

**Speciale
reparatie-afdeling**
Antieke Uurwerken.
TH. BUDDE
JUWELIER-ANTIQUAIR
OOTMARSUM
Marktstr. 10 — Tel. 05419/261

almelo

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT
de Mooie Vrouw
(TEVENS BENZINE-STATION)
Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 485 — ALMELO

Olympia
Tel- en Schrijfmachines
G. H. v. d. VEEN
Grotestr. 104 Tel. 12666

In vroger dage daansen de leu op
de dell' 'n veertoer. Weer vól later
'n zeuensproonk. Rechtervoort foxtrot,
wals en cha cha cha in niemoodse
daansscholen:
Wim POLMAN
Ootmarsumsestraat 26 — Tel. 4880

■ **VEEVOEDER**
■ **KUNSTMEST EN**
■ **LANDBOUW-**
[BENODIGDHEDEN
in de beste kwaliteiten !!!

Door grote omzet
lage prijzen bij **A.B.T.B.**
ALMELO

drogisterij - parfumerie
PRUMERS
Bornsestraat 72 — Tel. 5650
Het huis voor geschenken

Bondsspaarbank
Nutsspaarbank
voor al uw BANKZAKEN

Kantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Borne

DENEKAMP
rijk aan natuurschoon en bezienswaar-
digheden, o.a.: Natuur Hist. Museum,
Watermolen, Kasteel Singraven, Ver-
warmd Openluchtbad en Binnenbad,
Manege. Ideaal VACANTIEoord !
Dagtochten naar Duitse Bergland.
Biedt tevens gunstige gelegenheid voor
INDUSTRIEVESTIGING
Voordelig terrein, ruime arbeidsmarkt, bevolking
volkomen industrie-mind. Inf. bij het Gem.huis.

losse nrs. TP
0.75
verkrijgbaar :

ALMELO: Hilarius' boekh.,
[Grotestr. 88;
ENSCHÉDE: Berkhout-Twente,
[Boulevard no. 345;
v.d. Broek & Adolfs,
[de Klomp 9;
boekh. Witkam,
[de Klomp 22;
HENGEL: Boek en Blad,
[Brinkstr. 7;
boekh. Broekhuis,
[Enchedesestr. 19;
boekh. Wichems,
[Marktstr. 23;
BORNE: boekhand. Ten Tusscher
[Grotestr. 153
OLDENZAAL: boekh. Bruggeman,
[Grotestr. 5;